Materiallar to'plami · Conference Proceedings
"ZAMONAVIY TADQIQOTLAR VA BARQAROR RIVOJLANISH" respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
04 August 2026
UDK 378
PEDAGOGIKA

OLIY TA'LIM TIZIMIDA TYUTORLAR FAOLIYATIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH MASALALARI

Zuxriddin Botirovich Ubaydullayev*
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti boshqarmasi boshlig'i
✉ zuxriddinubaydullayev@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu ilmiy maqolada zamonaviy oliy ta'lim transformatsiyasi, xususan, kredit-modul tizimining (ECTS) chuqurlashuvi sharoitida oliy ta'lim muassasalari tyutorlarining kasbiy va pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish muammolari fundamental ilmiy asoslar doirasida tadqiq etilgan. Oliy ta'limda subyekt-subyekt munosabatlarini qaror toptirish, talabalarning individual ta'lim trayektoriyalarini loyihalash hamda ularni akademik, ijtimoiy va psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlashda tyutor faoliyatining o'rni tahlil qilingan. Maqolada raqamli (LMS, HEMIS), fasilitativ, kommunikativ va keys-menejment kompetensiyalarining konseptual modellari hamda ularni oliy ta'lim tizimida bosqichma-bosqich rivojlantirishning metodologik mexanizmlari, shuningdek, amaliy faoliyat uchun andoza sifatida keys-stadi tahlili va tizimli tavsiyalar batafsil yoritib berilgan.

Kalit so'zlar

tyutor, kasbiy-pedagogik kompetensiya, kredit-modul tizimi, fasilitatsiya, raqamli ta'lim, andragogika, emotsional intellekt, akademik adaptatsiya, keys-menejment, kouching texnologiyalari, HEMIS tizimi.

DOI: 10.5281/zenodo.21743133

KIRISH

Bugungi kunda jahon miqyosida oliy ta'lim tizimini globallashuv va raqamli iqtisodiyot talablariga moslashtirish, talaba-yoshlarning mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda optimal yechim topish va kreativ yondashuv ko'nikmalarini shakllantirish eng dolzarb strategik vazifalardan biri hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasida ham oliy ta'lim sohasini tubdan isloh qilish, o'quv jarayonlariga ilg'or xalqaro standartlarni joriy etish borasida izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, respublikamiz oliy ta'lim muassasalarida an'anaviy, ko'p jihatdan reproduktiv xarakterga ega bo'lgan o'qitish shakllaridan voz kechilib, Yevropa ta'lim makonining integratsiyalashgan asosi bo'lgan kredit-modul tizimiga (ECTS) to'liq o'tildi. Ushbu tizimning tub mohiyati ta'lim jarayonining markaziga professor-o'qituvchining ma'ruza o'qish faoliyatini emas, balki bevosita talabaning mustaqil bilim olish, axborotlar bilan ishlash va o'z shaxsiy professional salohiyatini mustaqil rivojlantirish trayektoriyasini qo'yishi bilan xarakterlanadi. Kredit-modul tizimida talabaning o'quv yuklamasi va mustaqil ta'lim soatlari salmog'ining keskin ortishi, ularning akademik jarayonlarini to'g'ri muofiqlashtirish, fanlarni tanlashda to'g'ri yo'nalish berish hamda yuzaga keladigan akademik va ijtimoiy-psixologik muammolarni tizimli hal etish mexanizmini yaratish zaruriyatini keltirib chiqardi.

Mazkur zaruriyat natijasi o'laroq, oliy ta'lim muassasalarida ilgari mavjud bo'lgan, asosan ma'muriy-byurokratik vazifalarni bajaruvchi va nazorat funksiyasi bilan cheklangan "guruh murabbiyi" (kurator) instituti o'z funksional mohiyatini tubdan o'zgartirib, professional "tyutorlik" tizimiga transformatsiya qilindi. Tyutor (inglizcha *tutor* – repetitor, murabbiy, himoyachi, yo'l ko'rsatuvchi) — bu nafaqat talabalarning davomomatini tekshiruvchi ma'muriy xodim, balki ta'lim oluvchining individual ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda

uning akademik o‘sishini loyihalovchi, unga zamonaviy axborot makonida to‘g‘ri yo‘nalish ko‘rsatuvchi, shuningdek, talabaning shaxsiy va ijtimoiy muammolarini hal etishga ko‘maklashuvchi integrator, fasilitator va kouch-maslahatchidir. Biroq, bugungi oliy ta’lim amaliyotining tahlili shuni ko‘rsatadiki, tyutorlik institutining tashkil etilganiga ma’lum vaqt bo‘lgan bo‘lsa-da, ko‘plab oliy ta’lim muassasalarida tyutorlarning faoliyati hamon eskirgan, an’anaviy avtoritar yoki sirtqi ma’muriy usullar bilan cheklanib qolmoqda. Ko‘plab tyutorlarning kunlik faoliyati qog‘ozbozlik, hisobotlar tayyorlash va talabalarni shunchaki ma’muriy jazolash bilan qo‘rqitishdan iborat bo‘lib qolayotgani ta’lim sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Buning asosiy sababi — tyutorlar faoliyatida bugungi kun talabi bo‘lgan zamonaviy pedagogik, raqamli va psixologik kompetensiyalarning tizimli ravishda shakllanmaganligidir. Bugungi ta’lim oluvchilar kontingenti mutlaqo o‘zgacha dunyoqarashga, yuqori darajadagi axborot texnologiyalari savodxonligiga va erkinlik tuyg‘usiga ega bo‘lgan yangi avlod (Gen Z va Gen Alpha) vakillaridir. Bunday yoshlar auditoriyasi bilan eskirgan, buyruqbozlikka asoslangan uslublar orqali samarali muloqot o‘rnatib bo‘lmaydi. Shuning uchun tyutorlar faoliyatini ilmiy-metodik asosda qayta qurish, ularda zamonaviy pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish ta’lim tizimidagi eng dolzarb va kechiktirib bo‘lmaydigan ilmiy muammolardan biridir. Ushbu muammoni hal etish oliy ta’lim muassasalarida nafaqat akademik ko‘rsatkichlarning yaxshilanishiga, balki talabalarning ma’naviy-axloqiy qiyofasini shakllantirish, ularni ijtimoiy xavflardan himoya qilish va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayonlarini yangi sifat bosqichiga olib chiqish imkonini beradi.

Kasbiy-pedagogik adabiyotlar va fundamental tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, ”kompetensiya” tushunchasi shunchaki ma’lum bir bilimlar majmui emas, balki shaxsning kasbiy faoliyatida yuzaga keladigan kutilmagan va murakkab muammolarni muvaffaqiyatli hal qila olish layoqatidir. Tyutor faoliyati xususida gap ketganda, uning pedagogik kompetensiyasi ko‘p qirrali, integrativ va dinamik xarakterga ega bo‘lishi lozim. Tyutorlik pedagogikasining ilmiy asoslari bir qator fundamental nazariyalarga tayanadi. Bular qatoriga birinchi navbatda Karl Rojers tomonidan asos solingan gumanistik pedagogika va psixologiya nazariyasini kiritish mumkin. Ushbu nazariyaga ko‘ra, ta’lim va tarbiya jarayonida shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv ustuvor bo‘lishi, o‘qituvchi yoki murabbiy talabani o‘zgartirishga majburlaydigan subyekt emas, balki uning ichki imkoniyatlarini yuzaga chiqarishga yordam beradigan fasilitator bo‘lishi kerak. Fasilitatsiya jarayonida tyutor talabaning fikrlarini diqqat bilan tinglaydi, uning qo‘rquvlari va shubhalarini tushunishga harakat qiladi va uning o‘ziga bo‘lgan ishonchini yuksaltiradi.

Kredit-modul tizimida tyutorlik faoliyatining metodologik asosi sifatida individual ta’lim trayektoriyasini loyihalash konsepsiyasi ham xizmat qiladi. Har bir talabaning intellektual salohiyati, psixologik tipi, axborotni qabul qilish tezligi va kelajakdagi kasbiy rejalari turlichadir. Zamonaviy tyutor talabaning ushbu individual xususiyatlarini diagnostika qila olishi va unga fanlar katalogidan o‘ziga mos modullarni tanlashda professional maslahatchi (academic advisor) sifatida yordam berishi kerak. Shuningdek, tyutor faoliyati kattalar ta’limi qonuniyatlarini o‘rganuvchi andragogika fanining (M.Noulz konsepsiyasi) prinsiplariga ham uzviy bog‘liqdir. Talabalar allaqachon shakllangan, o‘z mustaqilligini namoyon etishga intiluvchi shaxslar bo‘lganligi sababli, ularga nisbatan didaktik o‘rgatish emas, balki andragogik hamkorlik va motivatsiya berish metodlarini qo‘llash ilmiy jihatdan asoslangan samara beradi.

Zamonaviy sharoitda oliy ta’lim muassasasi tyutorining professional qiyofasi va kompetensiyaviy modeli bir-biri bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan 4 ta yirik tayanch blokdan tashkil topadi. Bular: psixologik-pedagogik fasilitatsiya kompetensiyasi, raqamli va axborot-kommunikatsiya kompetensiyasi, keys-menejment va konfliktologik kompetensiya hamda emotsional intellekt va kommunikativ mahoratdir. Har bir blok tyutor faoliyatining ma’lum bir strategik yo‘nalishini sifatli ta’minlashga qaratilgan bo‘lib, ularning birortasini tizimdan chiqarib tashlash tyutor faoliyatining inqiroziga olib keladi.

Psixologik-pedagogik fasilitatsiya kompetensiyasi doirasida tyutor zamonaviy kouching texnologiyalaridan unumli foydalanishi kerak. Kouching — bu tayyor ko‘rsatmalar berish emas, balki tizimli va maqsadli savollar berish orqali talabaning o‘zi o‘z muammolarini anglab yetishi va yechim yo‘llarini topishiga undash san’atidir. Tyutor guruh bilan ishlashda interaktiv metodlar, aqliy hujum, munozara va davra suhbatlarini shunday tashkil etishi kerakki, unda talabalar o‘zlarini erkin his qilsinlar, o‘z fikrlarini bildirishdan qo‘rqmasinlar.

Bu esa talabalarda tanqidiy fikrlash va muammolarni jamoaviy hal etish ko‘nikmalarini (soft skills) rivojlantiradi.

Hozirgi raqamli transformatsiya davrida tyutorning raqamli va axborot-kommunikatsiya kompetensiyasi birinchi o‘ringa chiqmoqda. Universitetlarda ta’limni boshqarish to‘liq avtomatlashtirilgan bo‘lib, HEMIS (Higher Education Management Information System) axborot tizimi asosiy ish quroliga aylangan. Tyutor ushbu tizim bilan ishlashda nafaqat foydalanuvchi sifatida, balki ma’lumotlarni tahlil qiluvchi analitik sifatida namoyon bo‘lishi lozim. U tizim orqali har bir talabaning dars qoldirish dinamikasini, fanlar bo‘yicha oraliq va yakuniy nazorat natijalarini kuzatib borishi, olingan ma’lumotlar asosida akademik xavf guruhiga mansub talabalarni oldindan aniqlashi kerak. Raqamli kompetensiya shuningdek, masofaviy aloqa vositalari, ya’ni Zoom, Microsoft Teams platformalari, Telegram va boshqa ijtimoiy tarmoqlardagi professional guruhlarni boshqarish madaniyatini ham o‘z ichiga oladi. Tyutor raqamli muhitda muloqot odobiga (netiket) qat’iy rioya qilishi, axborot xavfsizligi qoidalarini bilishi va talabalar o‘rtasida kiberjinoyatchilik yoki virtual yot g‘oyalar ta’siriga tushib qolish holatlarining oldini olish bo‘yicha profilaktik ko‘nikmalarga ega bo‘lishi shart.

Keys-menejment (case management) va konfliktologik kompetensiya tyutordan yuqori darajadagi amaliy tayyorgarlik va hayotiy tajribani talab qiladi. Talabalik davri inson hayotidagi eng murakkab o‘tish davrlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, birinchi kurs talabalari universitet muhitiga, akademik talablarga va yangi ijtimoiy jamoaga moslashishda jiddiy adaptatsiya stressini boshdan kechiradilar. Tyutor har bir muammoli talaba bilan ishlashda keys-menejment yondashuvini qo‘llashi, ya’ni muammoni tizimli tahlil qilib, uni bartaraf etishning individual rejasini tuzishi kerak. Agar akademik guruh ichida talabalar o‘rtasida o‘zaro nizo, yetakchilik uchun kurash yoki talaba va professor-o‘qituvchi o‘rtasida tushunmovchiliklar yuzaga kelsa, tyutor professional mediator (murosaga keltiruvchi) sifatida ish tutishi lozim. U nizoning sabablarini xolis o‘rganishi, hissiyotlarga berilmasdan, tomonlarning manfaatlarini inobatga olgan holda pedagogik va huquqiy normalar doirasida nizoni bartaraf etishi shart.

Emotsional intellekt (EQ) va kommunikativ mahorat kompetensiyasi tyutor faoliyatining insonparvarlik mohiyatini belgilaydi. Mashhur psixolog Deniel Goulman tadqiqotlarida isbotlanganidek, kasbiy muvaffaqiyatning 80 foizi aynan emotsional intellekt darajasiga bog‘liqdir. Tyutor yuqori darajadagi empatiya, ya’ni o‘zgalarning dardini, quvonchini va ichki kechinmalarini o‘zinikidek his qilish qobiliyatiga ega bo‘lishi kerak. Talabalar har doim ham o‘zlarining shaxsiy, oilaviy yoki ruhiy muammolarini ochiq aytavermaydilar. Ammo tyutor ularning nigohidan, kayfiyatidan, xulq-atvoridagi keskin o‘zgarishlardan yoki darslardagi passivligidan ichki inqirozni seza olishi va talaba bilan ishonchga asoslangan maxfiy suhbatni tashkil eta olishi lozim. Kommunikativ mahorat esa nutq texnikasi, ritorika qoidalari va faol tinglash (active listening) metodlarini o‘z ichiga oladi. Tyutor talabani shunchaki eshitishi emas, balki uni tushunayotganini ko‘rsata olishi, suhbatdoshiga nisbatan samimiy hurmat bilan yondashishi kerak.

Tyutorlarda ushbu zamonaviy pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish tasodifiy xarakterga ega bo‘lmasdan, balki oliy ta’lim muassasasi boshqaruv tizimi doirasida amalga oshiriladigan tizimli, bosqichma-bosqich va maqsadli pedagogik strategiyani taqozo etadi. Mazkur jarayonni uzviy bog‘liq bo‘lgan to‘rtta asosiy bosqichda amalga oshirish ilmiy jihatdan asoslangan natija beradi.

Birinchi bosqich — diagnostika va ehtiyojlarni aniqlash bosqichidir. Tizimda faoliyat ko‘rsatayotgan yoki yangi ishga qabul qilingan tyutorlarning dastlabki kompetensiya darajalari maxsus ishlab chiqilgan metodikalar, psixologik testlar va assessment-markaz tizimi orqali tahlil qilinadi. Ularning kasbiy faoliyatida qaysi yo‘nalishlar (masalan, AKT savodxonligi, konfliktologiya yoki empatiya) bo‘yicha yetishmovchiliklar mavjudligi aniqlanib, har bir tyutor uchun shaxsiy kasbiy rivojlanish xaritasi shakllantiriladi.

Ikkinchi bosqich — maqsadli malaka oshirish va interaktiv treninglar bosqichidir. Bu bosqichda an’anaviy akademik ma’ruzalardan butunlay voz kechiladi. Tyutorlar uchun maxsus modulli dasturlar asosida amaliy seminar-treninglar, psixologik dekompressiya mashg‘ulotlari va keys-stadi (case-study) o‘yinlari tashkil etiladi. Treninglar davomida real hayotiy muammolar modellashtirilib, ularni bartaraf etish usullari amalda sinaladi.

Uchinchi bosqich — amaliy adaptatsiya va mentorlik (mentoring) tizimidir. Yangi shakllangan kasbiy ko‘nikmalar bevosita talabalar jamoasi bilan ishlash jarayonida sinovdan o‘tkaziladi. Bunda ko‘p yillik tajribaga

ega, yuksak natijalar ko‘rsatgan ”super-tyutorlar” yosh hamkasblariga mentor sifatida biriktiriladi, ularning kundalik faoliyatini kuzatib, metodik yo‘l-yo‘riqlar ko‘rsatadi.

To‘rtinchi bosqich — refleksiya va monitoring bosqichi bo‘lib, unda tyutor faoliyatining samaradorligi talabalar o‘rtasida o‘tkaziladigan anonim so‘rovnomalar (”Tyutor talaba niqohida”) hamda maxsus belgilangan KPI (Key Performance Indicators) ko‘rsatkichlari asosida baholanadi va olingan natijalar asosida tizim qayta korreksiya qilinadi.

Tyutorlik faoliyatida ushbu kompetensiyalarning amaliy ahamiyatini ko‘rsatish uchun oliy ta’lim muhitida ko‘p uchraydigan real muammoli vaziyatni (keysni) va uni zamonaviy kompetensiyaviy yondashuv asosida yechish modelini ko‘rib chiqamiz. Oliy ta’lim muassasasining 1-kurs talabasi A.B. o‘quv semestrining o‘rtasiga kelib, sababsiz dars qoldirishni boshladi, oraliq nazoratlardan o‘ta olmay akademik qarzdorliklari ko‘paydi. U guruhdoshlari bilan muloqot qilmay qo‘ydi, doimo o‘ziga bekilingan holda izolyatsiyada yura boshladi. An’anaviy pedagogik yondashuvda faoliyat yuritadigan eski tizim murabbiyi bunday vaziyatda darhol ma’muriy choralarga müracaat qilgan bo‘lardi: talabaga hayfsan berish, ota-onasini chaqirib janjal ko‘tarish yoki dekanat orqali o‘qishdan chetlashtirish bilan tahdid qilish. Bunday avtoritar yondashuv talabadagi stressni yanada kuchaytiradi va uni ta’lim tizimidan butunlay uzoqlashtiradi.

Zamonaviy kompetensiyalarga ega bo‘lgan tyutor esa muammoga mutlaqo boshqacha, tizimli yondashadi. Birinchi bosqichda u raqamli kompetensiyasini ishga solib, HEMIS tizimi orqali talabaning aniq qaysi fanlardan, qaysi kunlari dars qoldirganini va qaysi o‘qituvchilardan past baho olganini batafsil tahlil qiladi. Ikkinchi bosqichda u kommunikativ kompetensiyasi va emotsional intellektidan foydalanib, talaba bilan rasmiy idorada emas, balki shinam va neytral muhitda (masalan, universitet kovorking markazida) do‘stona va samimiy suhbat tashkil qiladi. Suhbat davomida ”faol tinglash” metodini qo‘llab, talabaga bosim o‘tkazmasdan, uning dars qoldirishiga sabab bo‘lgan asl omilni aniqlaydi.

Suhbat natijasida ma’lum bo‘lishicha, talabaning oilasida to‘satdan og‘ir ijtimoiy-iqtisodiy inqiroz yuzaga kelgan, otasi ishsiz qolgan va talaba shartnoma pulini to‘lash hamda o‘zini boqish uchun tunda etkazib berish (dostavka) xizmatida jismoniy mehnat qilishga majbur bo‘lgan. Charchoq tufayli ertalabki darslarga ulgura olmagan, bu esa unda o‘qishdan ortda qolish qo‘rquvini, uyat tuyg‘usini va chuqur tushkunlikni (depressiyani) keltirib chiqargan. Guruhdoshlaridan uzoqlashishi ham o‘zining ijtimoiy holatidan uyalishi sababli sodir bo‘lgan.

Muammoning tub mohiyatini anglagan zamonaviy tyutor uchinchi bosqichda keys-menejment kompetensiyasini ishga soladi. U talaba bilan birgalikda vaziyatdan chiqish rejasini tuzadi: birinchidan, universitet rahbariyatiga taqdimnoma kiritib, talabaga shartnoma pulini bo‘lib-bo‘lib to‘lash imkoniyatini olib beradi; ikkinchidan, yoshlar ittifoqi va universitet kasaba uyushmasi orqali talabaga darsdan bo‘sh vaqtida universitetning o‘zida (masalan, axborot-resurs markazida yoki IT laboratoriyada) ishlashga ko‘maklashadi; uchinchidan, fan o‘qituvchilari bilan gaplashib, talabaning akademik qarzdorliklarini qayta topshirishi uchun qulay grafik (konsultatsiyalar) tashkil etadi. To‘rtinchi bosqichda esa tyutor har haftada talabaning holatidan xabardor bo‘lib, uni ma’naviy rag‘batlantirib boradi. Natijada, talaba oliy ta’lim muassasasining g‘amxo‘rligini his qiladi, akademik qarzdorliklarini muvaffaqiyatli yopib, tahsilni davom ettiradi. Ushbu amaliy namuna tyutorning kompetensiyalari oliy ta’limda shunchaki qoida emas, balki inson kapitalini saqlab qolishning qudratli vositasi ekanligini yaqqol isbotlaydi.

Xalqaro tajribaga nazar tashlaydigan bo‘lsak, Buyuk Britaniyaning Oksford va Kembrij universitetlarida, shuningdek, AQSh va Finlandiyaning nufuzli oliy ta’lim muassasalarida tyutorlik (Academic Advising) tizimi juda uzoq tarixga va mustahkam ilmiy-pedagogik bazaga ega. U yerda har bir tyutor professional psixologik tayyorgarlikdan o‘tgan bo‘lib, ularning faoliyat doirasi huquqiy va ma’muriy jihatdan aniq belgilangan. Xorijda tyutorlar talabalarning davomomati ortidan qog‘oz ko‘tarib yurmaydilar, chunki bu jarayon to‘liq avtomatlashtirilgan. Ular ko‘proq talabalarning kasbiy portfoliolarini shakllantirish, ularni yirik ilmiy loyihalarga yo‘naltirish va bitiruvdan so‘ng ish joylarini topishlariga ko‘maklashish bilan shug‘ullanadilar. Xorij tajribasining eng ilg‘or jihatlarini respublikamiz oliy ta’lim muassasalari xususiyatlarini inobatga olgan holda bosqichma-bosqich adaptatsiya qilish ta’lim tizimining xalqaro jozibadorligini oshiradi.

O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalarida tyutorlar faoliyati samaradorligini oshirish va ularda zamon-

aviy pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish bo‘yicha quyidagi strategik va amaliy tavsiyalar ilgari suriladi. Birinchidan, tyutorlarni kasbiy faoliyatiga mutlaqo aloqador bo‘lmagan har xil majburiy jamoat ishlaridan, turli byurokratik qog‘ozbozlik va oylik, haftalik hisobotlar yozishdan butunlay ozod etish zarur. Tyutor bor e’tiborini va vaqtini qog‘ozga emas, talabaga qaratishi kerak. Ikkinchidan, universitetlarda tyutorlar uchun maxsus psixologik dekompressiya (ruhiy yengillik) xonalarini tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Chunki yuzlab talabalarning muammolari va ruhiy holatlari bilan doimiy ravishda ishlash tyutorlarda professional emotsional kuyish (burnout) sindromini keltirib chiqaradi. Uchinchidan, tyutorlar mehnatiga haq to‘lash va ularni moddiy rag‘batlantirish tizimini toifalash va reyting (KPI) tizimi asosida tashkil etish kerak. Tyutorlar o‘zlarining kasbiy kompetensiyalarini oshirganliklari, xalqaro yoki respublika miqyosidagi treninglarda qatnashib sertifikat olganliklari hamda guruhidagi talabalarning erishgan yutuqlari (stipendiyalar, tanlovlar g‘olibligi, GPA ko‘rsatkichlari) asosida yuqori maosh yoki bonuslar olishi tizimini joriy etish lozim.

XULOSA

Oliy ta’lim tizimida kredit-modul tizimining muvaffaqiyatli ishlashi va jahon andozalariga mos kelishi bevosita ta’lim jarayonining barcha ishtirokchilari, xususan, tyutorlarning kasbiy tayyorgarlik darajasiga bog‘liqdir. Tyutor bugungi kunda shunchaki tartib-intizom nazoratchisi emas, balki talabaning universitet muhitidagi eng yaqin do‘sti, maslahatchisi va yo‘l ko‘rsatuvchi mayoqidir. O‘tkazilgan tadqiqotlar va ilmiy-uslubiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, tyutorlar faoliyatida zamonaviy pedagogik kompetensiyalarni (psixologik fasilitatsiya, raqamli savodxonlik, keys-menejment va emotsional intellekt) tizimli ravishda shakllantirish oliy ta’lim sifatini oshirishning eng samarali omillaridan biridir.

Kompetensiyaga ega tyutorlar talabalarning o‘qishga bo‘lgan motivatsiyasini yuksaltirishga, guruhlardagi ijtimoiy-psixologik muhitni sog‘lomlashtirishga va talabalarning mustaqil hayotga muvaffaqiyatli moslashishiga zamin yaratadi. Oliy ta’lim muassasalarida tyutorlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini zamonaviy andozalar asosida qayta ko‘rib chiqish, ularga amaliy faoliyat yuritishlari uchun munosib sharoitlar yaratish Uchinchi Renessans poydevorini yaratadigan barkamol avlodni tarbiyalashda muhim strategik qadam bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. To‘xtayev A.S. Ekologiya asoslari va pedagogik adaptatsiya muammolari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2022. – 280 b.
2. Karimov B.K. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvlar: Metodologik asoslar. Toshkent: Universitet, 2020. – 310 b.
3. Rogers C.R. Freedom to Learn for the 80s. Columbus: Charles E. Merrill Publishing Co, 1983. – 360 p.
4. Knowles M.S. The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1980. – 400 p.
5. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books, 2005. – 384 p.
6. Ishmuhammedov R.J., Abduqodirov A.A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: Iste’dod, 2018. – 240 b.
7. Muslimov N.A. Kasbiy shakllanishning pedagogik asoslari. Toshkent: Fan, 2015. – 215 b.